

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми. Перспективним напрямом може стати модифікація розробленої моделі формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови для студентів старших курсів і магістрантів факультетів іноземних мов.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Жилкин В. В. Модель педагогического процесса формирования информационной субкультуры педагога [Электронный ресурс] / В. В. Жилкин // Пед. Интернет-вестн. Моск. гос. гуманит. ун-та. им. М. А Шолохова. – № 2. – 2005. – Режим доступа к журн.: http://www.mgopu.ru/JOURNAL/02_zhilkin.htm.
2. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підруч. для студ. вищ. закл. освіти / [С. Ю. Ніколаєва, О. Б. Бігіч, Р. О. Бражник та ін.]. – К.: Ленвіт, 1999. – 320 с.
3. Штофф В. А. Моделирование и философия / В. А. Штофф. – М.; Л.: Наука., 1966. – 301 с.

Лукьянченко И.О.

МОДЕЛЬ ФОРМИРОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Актуальность исследования проблемы обусловлена необходимостью создания экспериментальной модели формирования информационной культуры будущих учителей английского языка. В статье рассмотрены принципы построения и взаимодействие структурных компонентов модели формирования информационной культуры будущих учителей английского языка.

Ключевые слова: информационная культура, информационная культура будущего учителя английского языка, экспериментальная модель.

Lukyanchenko I.O.

THE MODEL OF INFORMATIONAL CULTURE FORMATION OF FUTURE ENGLISH LANGUAGE TEACHERS

Research relevance lies in the necessity of creating the experimental model of developing the information culture of future English teachers. In the article the principles of devising and structural elements interaction of the model of developing the information culture of future English teachers have been elaborated.

Key words: the information culture, the information culture of future English teacher, the experimental model.

УДК 371.315:811.111

Матвеева К.С.

ПЕДАГОГІЧНІ НАВИЧКИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Назва статті пов'язана з оцінкою ролі педагогічних навичок у структурі професійно-педагогічної компетентності викладачів іноземних мов.

Ключові слова: педагогічні навички, компетентність, професійно-педагогічна компетентність.

Постановка проблеми. У більшості досліджень останніх років з проблем оцінки рівня професійної підготовки педагогів, в тому числі і вчителів іноземних мов, у якості основної критеріальної характеристики цього феномена виступає професійна компетентність. Вона являє собою досить складне інтегративне психолого-педагогічне явище, що містить у собі, на думку різних дослідників, різні компоненти: власне психологічні (мотиваційний та поведінковий), когнітивні, методичні, полікультурні і т.п.

Місце педагогічних навичок у структурі професійно-педагогічної компетентності не отримало однозначного розуміння в сучасній науковій літературі. З одного боку, їх можна вважати безпосередньою складовою вище згаданої компетентності, з іншого, – професійні навички можливо розглядати лише як другорядні елементи її різних перерахованих вище компонентів. У подібній ситуації невизначеності видається цікавим провести порівняльний аналіз позицій окремих дослідників з цього питання і спробувати обґрунтувати власне бачення ролі педагогічних навичок у структурі професійної компетентності на прикладі викладачів іноземних мов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. На жаль, роль різних педагогічних навичок як невід'ємної складової професійної компетентності викладачів, у тому числі і викладачів іноземних мов, не отримала повноцінного освітлення в сучасній науково-педагогічній літературі. Окремі відомості з даної проблеми є в роботах ряду дослідників (В.В.Баркасі, С.Бондар, М.Головань, І.О.Зимня, Н.В.Кузьміна, А.К.Маркова та ін.). У свою чергу, деякі автори (Г.А.Гринюк, С.Ю.Ніколаєва, Ю.А.Ситна, Н.К.Скляренко, Е.Е.Сисоєва, А.Н.Шамов та ін.), досить докладно розглядаючи навички, необхідні для викладачів іноземних мов, не розглядають докладно їх роль у формуванні професійно-педагогічної компетентності цих осіб.

Формулювання цілей статті. Цілями даної статті є: визначення місця педагогічних навичок у структурі професійної компетентності майбутніх викладачів іноземної мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття “компетентність” і його різні часткові варіанти (професійна компетентність учителя, мовна компетентність і т.п.) в останні роки одержали широке поширення в сучасній українській та сучасній вітчизняній науковій педагогічній літературі, присвяченій проблемам підготовки учителів іноземної мови (В.В.Баркасі, С.В.Будак, Т.А.Гринюк, О.О.Заболотська, С.Ю.Ніколаєва, Н.К.Скляренко, Л.П.Смелякова та ін.). Саме поняття “компетентність” в цілому можна трактувати як “Володіння знаннями, які дозволяють міркувати про що-небудь, висловлювати вагому, авторитетну думку” [10: 315]. Однак стосовно будь-якої професійної діяльності воно не отримало однозначного визначення в сучасній вітчизняній науковій літературі. Проблема його тлумачення та використання в цій області, включаючи і педагогічну діяльність, присвячені спеціальні роботи (С.Бондар, М.Головань, І.Чемерис та ін.) Проте майже всі фахівці погоджуються з тим, що компетентність, в тому числі й професійно-педагогічна компетентність – складне інтегративне явище, що включає в себе різні елементи. Порівняльний аналіз всієї сукупності цих різнорідних елементів, які пропонуються різними авторами (В.В.Баркасі, С.Бондар, І.О.Зимня, Н.В.Кузьміна, А.К.Маркова, О.Я.Савченко, А.Хуторська, І.Чемерис та ін.) не входить у завдання нашої роботи. У цій статті розглядається, в першу чергу, місце педагогічних навичок у структурі професійної компетентності педагогів – викладачів іноземних мов. Ряд дослідників при визначенні компетентності вказують, що вона, в якості однієї із складових, безпосередньо включає в себе певні навички. Подібною точки зору дотримуються деякі західні (Дж.Рамен, Е.Шорт), російські (А.Хуторська) та українські (С.Бондар, М.Головань) автори. Так, Дж.Рамен розглядає компетентність як особливу здатність, необхідну для якісного виконання конкретних дій у конкретній предметній галузі. На його думку, компетентність включає в себе вузькоспеціалізовані знання і відповідні навички роботи, способи мислення та розуміння особистої відповідальності за результати своїх дій [8]. З подібною позицією згоден і М.Головань, який у якості одного з визначень компетентності пропонує наступне: “компетентність – це інтегративне утворення особистості, що інтегрує в собі знання, уміння, навички, досвід і особистісні властивості, які обумовлюють прагнення, здатність і готовність розв'язувати проблеми і завдання, що виникають в реальних... ситуаціях...” [3: 29-30].

Однак більшість інших фахівців у визначення поняття “компетентність” безпосередньо навички не включають, але лише розуміють їх, як якусь другорядну складову цього феномену (В.В.Баркасі, П.П.Борисов, С.У.Гончаренко, О.М.Дахін, Н.В.Кузьміна, А.К.Маркова, О.Я.Савченко, І.Чемерис та ін.). Зазвичай в цьому визначенні вони згадують

тільки про знання та уміння. Н.В.Кузьміна вперше запровадила в науковий обіг поняття “професійно-педагогічна компетентність”. На її думку, – це “система знань та умінь педагога, які виявляються при вирішенні на практиці професійно-педагогічних завдань” [7: 44]. У свою чергу, А.Гуржій та В.Гапон розуміють компетентність як сукупність знань та умінь, необхідних для професійної діяльності [5]. Разом з тим, С.У.Гончаренко підкреслював, що вміння – це “засвоений суб’єктом спосіб виконання дій, який забезпечує сукупність набутих знань та навичок” [3: 58]. Таким чином, на думку більшості перерахованих вище авторів, навички лише частково включені в поняття компетентності.

Подібний підхід до визначення ролі навичок у структурі професійної компетентності передбачає виділення певних провідних структурних компонентів професійної компетентності, які, в свою чергу, містять в собі, іноді латентно, ті чи інші професійно-значущі навички. По відношенню до подібної диференціації думки фахівців дещо розходяться. Так, І.О.Зимня вважає, що професійна компетентність включає мотиваційний (готовність до професійної діяльності), когнітивний та поведінковий (здатність проявити необхідну компетентність в реальних ситуаціях) компоненти [3: 26]. Звідси безпосередньо впливає наявність певних професійних навичок у когнітивному та поведінковому компонентах професійної компетентності. Інший підхід до структуризації професійної компетентності пропонує В.В.Баркасі [1]. Розглядаючи структуру професійної компетентності учителів іноземної мови, вона включає в неї наступні компоненти: соціальний, полікультурний, аутопсихологічний, когнітивно-технологічний і персональний. При цьому автор наголошує, що “першим компонентом професійної компетентності майбутніх учителів іноземних мов є когнітивно-технологічний” [1: 31]. Саме когнітивно-технологічний компонент професійної компетентності викладачів іноземних мов, на думку дослідника, включає в себе більшість професійних навичок. У свою чергу, С.Бондар вважає, що в структурі професійної компетентності містяться: потребо-мотиваційна, когнітивна, операційно-діяльнісна, практична та рефлексивна складові [2: 99]. І тут можна зробити висновки, що різні професійні навички входять до складу останніх чотирьох складових професійної компетентності.

Таким чином, у даний час у вітчизняній та світовій педагогіці та психології не існує єдиного підходу до визначення місця професійно значущих навичок у структурі професійної компетентності. Повною мірою це відноситься і до професійно-педагогічної компетентності викладачів іноземних мов. Ми вважаємо, що педагогічні навички викладача іноземних мов повинні, в першу чергу, включати в себе:

- навички володіння іноземною мовою;
- навички викладання іноземної мови;
- загальнопедагогічні навички.

Подібне диференціювання певною мірою можна співвіднести з компонентами професійної компетентності, виділеними різними перерахованими вище авторами. Так, навички володіння іноземною мовою і навички його викладання входять до когнітивно-технологічного компоненту професійно-педагогічної компетентності, виділеного В.В.Баркасі [1]. Вона під її технологічною складовою розуміє володіння різними педагогічними технологіями. Також представляється можливим включити в когнітивний компонент професійної компетентності, запропонований С.Бондар, навички володіння іноземною мовою [2]. Трохи складніше йде справа з загальнопедагогічними навичками. Деякі з них можуть входити як в когнітивний, так і в інші компоненти професійної компетентності, наприклад, в “практичний” (С.Бондар), “поведінковий” (І.О.Зимня) або в “соціальний” (В.В.Баркасі). Можна припустити, що тільки виділення педагогічних навичок у самостійну складову професійної компетентності вчителів дозволить чітко й однозначно визначити їх значення в структурі цього інтегративного поняття. Це зумовлено, по-перше, тим, що підвищення професійної компетентності неможливе без продуктивної практичної діяльності. А вона, в свою чергу, багато в чому залежить від оволодіння відповідними навичками, без яких, навіть у випадку оволодіння знаннями й уміннями, така діяльність буде

малоефективною. По-друге, нелінійна взаємодія надбаних професійних знань, умінь та навичок у процесі формування і вдосконалення професійної компетентності зумовлює необхідність розглядати їх як самостійні, хоча і взаємопов'язані феномени. По-третє, як було показано вище, різні навички можуть входити в різні компоненти професійної компетентності. Таким чином, професійні навички, в тому числі й педагогічні, відіграють самостійну і досить важливу роль у структурі професійної компетентності.

Зрозуміло, що подібну конструкцію не можна назвати універсальною. Однак вона, принаймні, помітно спрощує докладний аналіз місця і ролі різних педагогічних навичок, як безпосередніх елементів професійної компетентності викладачів іноземних мов.

Розглянемо кожен з вищезазначених видів педагогічних навичок. У вітчизняній педагогічній науці особливу увагу формуванню навичок володіння іноземною мовою в процесі навчання стали приділяти в середині ХХ ст. Так, С.К.Фоломкина, пояснюючи це педагогічне явище, ще в 1950 р. писала, що репродуктивне володіння іноземною мовою включає в себе знання, уміння та навички, тобто “отримані мовні знання та уміння повинні бути доведені до ступеня автоматизації” [13: 30]. Пізніше проблема класифікації та формування навичок володіння іноземними мовами та її окремі аспекти розглядалися в роботах цілого ряду фахівців (Г.А.Гринюк, С.Ю.Ніколаєва, Ю.А.Ситна, Н.К.Скляренко, Е.Е.Сисоєва, А.Н.Шамов та ін.) Це, в першу чергу, стосується перцептивних (техніка читання), слухових (фонетичних та інтонаційний слух), вимовних (артикуляційні та інтонаційні), каліграфічних та орфографічних (техніка писання) навичок. У наш час подібні дослідження активно продовжуються.

Дещо менше уваги фахівці приділяють формуванню у студентів і учителів спеціальних навичок викладання іноземної мови. Як правило, це проблема фрагментарно і посередньо розглядається в дослідженнях з використання різних педагогічних технологій у сфері навчання іноземних мов (Ю.А.Ситна, Л.В.Сухова, А.Н.Шамов, А.Н.Щукін та ін.).

Що ж стосується загальнопедагогічних навичок, настільки необхідних учителям іноземної мови, то до них можна віднести традиційні в педагогіці навички викладачів: комунікативні, пов'язані з саморегуляцією та психологічною стійкістю, що забезпечують впевнене використання різних інформаційних технологій і т.п. Втім у цій галузі слід звернути особливу увагу на комунікативні навички. Це поняття може бути використане в двох значеннях. По-перше, у більш широкому сенсі воно пов'язане з педагогічною комунікацією у цілому, тобто із здатністю забезпечити ефективне педагогічне спілкування викладачів з учнями. По-друге, комунікативні якості та пов'язані з ними навички викладачів іноземних мов можна розуміти і в більш вузькому сенсі, тобто як здатність забезпечити іноземною мовою: “продукування текстів різної стильової та змістової спрямованості; переформулювання інформації без втрати чи спотворення сенсу; комфортність інтонації та високу швидкість мовлення” [11: 81]. Таким чином, комунікативні навички викладачів іноземних мов можна віднести як до загальнопедагогічних навичок, так і до навичок володіння іноземними мовами і викладання іноземних мов.

Висновки. Аналіз сучасної науково-педагогічної літератури показує, що в питанні визначення педагогічних навичок, як елементів професійної компетентності викладачів, в тому числі і вчителів іноземної мови, у вчених немає єдиної думки. Можна припустити, що виділення педагогічних навичок у самостійну складову професійної компетентності вчителів дозволить чітко й однозначно визначити їх значення та функції у структурі цього інтегративного поняття.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Баркасі В.В. Формування професійної компетентності в майбутніх учителів іноземних мов. – Дис. ... канд. пед. наук. – 13.00.04. – Одеса, 2004.
2. Бондар С. Термінологічний аналіз понять “компетенція” і “компетентність” у педагогіці: сутність та структура // Освіта і управління. – 2007. – Т.10. – №2. – С. 93–99.
3. Головань М. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду // Вища освіта України. – 2008. – №3. – С. 23–29.

4. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 375 с.
5. Гуржий А., Гапон В. Методологічні засади оцінювання та прогнозування розвитку вищої освіти України // Вища освіта України. – 2006. – №1. – С. 23–31.
6. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / Під ред. С.Ю.Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.
7. О подходах к исследованию структуры профессионально-педагогической деятельности / Под ред. Н.В.Кузьминой. – Л.: ЛГУ, 1972. – 182 с.
8. Рамен Джон. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / Пер. с англ. – М.: “Когито-Центр”, 2002. – 396 с.
9. Ситнов Ю.А. Грамматические навыки, знания и умения в свете теории когнитивизма // Иностранный язык в школе. – 2005. – №7. – С. 42–48.
10. Словарь иностранных слов / Под ред. И.В.Лехина, С.М.Локшиной, Ф.Н.Петрова (гл. редактор) и Л.С.Шаумяна. – М.: Из-во Сов. энциклопедия, 1964. – 784 с.
11. Сухова Л.В. Коммуникативно-ориентированное обучение иностранному языку и языковая парасреда как его системообразующий фактор // Иностранный язык в школе. – 2007. – №4. – С. 15–18.
12. Сысоева Е.Э. Формирование коммуникативной компетенции в письменной речи при обучении иностранным языкам // Иностранный язык в школе. – 2007. – №4. – С. 7–14.
13. Фоломкина С.К. Методика рецептивного и репродуктивного овладения иностранным языком // Иностранный язык в школе. – 2004. – №7. – С. 24–32.
14. Чемерис І. Нові вимоги до спеціаліста: поняття компетентності й компетенції // Вища освіта України. – 2006. – №2. – С. 84–87.
15. Шапов А.Н. Лексические навыки устной речи и чтения – основа семантической компетенции обучаемых // Иностранный язык в школе. – 2007. – №4. – С. 19–25.
16. Щукин А.Н. Новый метод интенсивного обучения // Иностранный язык в школе. – 2007. – №4. – С. 106–108.

Матвеева Е.С.

**ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАВЫКИ КАК ЭЛЕМЕНТ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ
КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧИТЕЛЕЙ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ**

Название статьи связано с оценкой роли педагогических навыков в структуре профессионально-педагогической компетентности преподавателей иностранных языков.

Ключевые слова: “педагогические навыки”, “компетентность”, “профессионально-педагогическая компетентность”.

Matveyeva K.S.

**PEDAGOGICAL SKILLS AS AN ELEMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF
TEACHERS OF FOREIGN LANGUAGES**

The name of the article is related to the estimation of role of pedagogical skills in the structure of professionally-pedagogical competence of teachers of foreign languages.

Key words: “pedagogical skills”, “competence”, “professionally-pedagogical competence”.

УДК 37.013.42:165.742

Осадча М. В.

**ДИНАМІКА ФОРМУВАННЯ РЕЙТИНГОВИХ ОЦІНОК
ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТІВ-ВОЛОНТЕРІВ
ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

У статті розглянуто динаміку формування особистісних якостей студентів-волонтерів вищих навчальних закладів до гуманно спрямованих вчинків.

Ключові слова: гуманність, якості, волонтерська робота